

Remissvar

angående betänkandet, SOU2015:88 rubricerad:
en ny politik för Arkitektur, Form och Design,
diarienummer Ku2015/02481/KL

2016-03-13

Ämnet hållbart stadsbyggande är inte bara viktigt – behovet av tempo och tydlighet är akut.

Betänkandet är ambitiöst, men har en problematisk form. Liksom det tidigare nationella försöket att medelst ett arkitekturprogram ge impuls till ett bättre och med hållbart stadsbyggande, stannar detta betänkande vid formuleringar i så allmänna ordalag att man som läsare förgäves letar konkreta krav och mål.

Scenariot är enligt nationella och internationella rapporter akut. Vi är i ett läge där det inte räcker med formuleringar om 'helhetssyn', om att det är viktigt att parter förstår varandra, att utbildningen behöver bli bättre, att vi ska undvika

stuprörstänkande, etc – egentligen varianter av att ”det är viktigt att vi blir bra på att göra bra saker”.

Nu behövs handling – operativa mål, modet att sätta ramar och ställa krav!

Arken Arkitekter ABs erfarenhet av den utmaning som betänkandet adresserar:

Detta remissvar från Arken Arkitekter AB kommer från en firma med fokus just på hållbart stadsbyggande. Vi har därför valt att forma detta svar utifrån erfarenheterna av att vi nyligen har avslutat ett uppdrag för *Delegationen för hållbara städer*, där utmaningen var mycket lik den utmaning som ligger bakom ansatsen med det arkitekturprogram som nu fått namnet **Gestaltad Livsmiljö**. Kort sagt: hur vi går från vackra och viktiga formuleringar till att konkret börja omforma vårt sätt att bygga, dels framöver, dels reparativt.

Upplägget i vårt fall blev en fallstudie i dialog med medborgare, en referensgrupp med bred representation från politik och planering, en nationell konferens, och framför allt en summering i form av en handbok/debattbok. Först: under rubriken **”Vad vi vill, vad vi bör, vad vi kan”** en genomgång ”av det vatten vi simmar i”, huvudsakligen om vad det är i det modernistiska paradigmet som får oss att fortsätta bygga zonerad och bilism-genererande bebyggelse.

Sedan: en punktlista på **”14 steg som får Din Stad att gå i hållbar riktning”**, dvs hur pågående praxis bör vändas.

Och för det tredje: **en verktygslåda med 47 verktyg** för hur man möter planeringens praktiska frågeställningar. Allt ackompanjerat med byggda exempel, gångna generationers frammejslade landvinningar – de som förkastades när modernismen skulle ”bygga en ny stad för den nya människan” – och ackompanjerade också av den rika bukett av nya experiment som genomförts över världen under senare tid – 760 illustrationer.

Poängen med detta upplägg är att en skrift, ett betänkande eller ett nationellt program behöver vara både inspirerande och uppfordrande. Ämnet formgivning kan inte förmedlas med bara text – tvärtom, kan man formulera metaforen: det mesta behöver ackompanjeras och exemplifieras så att kommunikationen sker med våra bägge hjärnhalvor.

Några smakprov ur handboken/debattboken, ansatser som rekommenderas ingå i ett nationellt arkitekturprogram:

1 tidigarelägg kreativiteten – använd STEP-metoden

En av slutsatserna av den valda dialogmetoden är att det går att komma förbi den så ofta förlamande och fördyrande segheten, och de antagonistiska rollspelen i dagens planering, med inte mindre utan mer av en medborgarburen planering. Handbokens ena halva utgör en parallell skildring av hur verktygen fungerar under en serie medborgardialoger i testfallet Järfälla, bland annat genom STEP-metoden, som baserar sig på verktygen stadstypsmatris, värderos och rundabordsarbeten.

2 attraktionsplanera – i stället för att restriktionsplanera

vänd på planeringen: attraktionsplanera i stället för dagens så vanliga praxis där planer tar form efter inventeringar som görs till restriktioner – och resultatet blir en arkipelag av 'ytor utan invändningar'.

3 gör värdeplanering till metod

scanna din stad genom att fundera på var ny bebyggelse kan göra mest nytta - i motsats till praxisen att leta gröna tomrum på en karta med föreställningen att dessa utgör "obebyggd mark"; utvärdera och argumentera kring en ny bebyggelses värde t ex med STEP-metodens värderos. Det verktyget tydliggör vägningen av för- och nackdelar som följer av de val som all planering utgör.

4 säkra planberedskap / planrepertoar - stad 2.0

planera i god tid fram en repertoar av detaljplaner för en bredd av bebyggelsetyper och stadstyper - så att stadens politiker och planerare har rådighet över och kan ta ansvar för stadens utveckling

5 förfina skalan på markanvisningar - även vertikalt och även inom kvarter
erbjud markanvisningar så att olikstora byggare och intressenter kan komma ifråga.

6 säkra tuttifruttiplanering

se till att kommunen har ett varierat utbud av detaljplaner - för att åstadkomma betingelser för olikstora byggherrar, byggare och funktioner

7 förnya och säkra begreppet flexibilitet

sätt stopp för den art av "flexibilitet" som innebär att tidigare utfästelser vid medborgardialoger och översiktsplaner som nu så lättvindigt överges så fort en byggare visar intresse för en viss tomt. Erbjud i stället flexibilitet genom att tillhandahålla en bredd av detaljplaner där byggherrar och byggare kan finna lägen för sina olika inriktningar, t ex byggemenskaper.

8 släpp mindervärdeskomplexet

Utgå från att varje stad eller by utgör en utmaning och uppgift att finna hållbara mönster, dvs lämna praxisen eller föreställningen att det är växt i sig som behövs för att säkra en Orts hållbarhet.

9 nyttja fastighetsskatten / -avgiften för kommunens planstrategi

Nyttja fastighetsskatten som ett medel att tillhandahålla planberedskap och infrastruktur så att 'spelplan' säkras för olikstora aktörer

10 kräv kollektivtrafikbaserade planmönster

Se till att kollektivtrafikens logik också blir stadsmönstrets logik. Se exempelvis sekvensen av hållplatstorg som en stadsdels huvudfåra

11 värna odlingskvarter - kajer mot det gröna

infoga i alla planer betingelser för odling, dels i stadens 'kajer mot det gröna', dels inom kvarteren, i växthus, i fönsternischer, på balkonger

12 sätt reskvoten under luppen

se till att kommunens reskvot uppmärksammas och steg för steg förbättras så att resebetingelserna för barn och äldre säkras, och så att de kollektiva färdmedlen blir ett reellt alternativ

13 värna strandskyddets andemening och överlevnad, genom att införa måttalternativen 3m, 10m och 30m

minska den olyckliga polariseringen om strandskyddet, genom att å ena sidan hävda dess berättigande, å andra sidan anpassa måttkriterierna till fler arter av scenarier och urbana varianter av sjöstad / bryggstad.

Se detta remissvar som en exemplifiering på det vi ser som nödvändiga kompletteringar. Betänkandet andas förvisso mycket höga ambitioner, men kommer i sin nuvarande form att ha svårt att nå den stora bredd av mottagare som behöver aktiveras för att åstadkomma det rejäla paradigmskifte som nu tarvas.

Med vänlig hälsning

Torbjörn Einarsson,

arkitekt SAR MSA

Arken SE Arkitekter AB

Hökens gata 2

116 46 Stockholm

08 - 442 75 85

070 - 422 28 78

Bilaga:

Handboken/debattboken "Kajer mot det gröna - hållbara gränssnitt i mötet stad och land"

Utgiven 2015 med stöd från Delegationen för hållbara städer & Järfälla kommun